

*Johan van Oldenbarnevelt
Dinsdag 9 April 1640*

*... water neegeret, wassen in iedere
een pappel. Deze moesten we er
uitwachten Dat hoe allen droppen
let water, al jullie wel niet
wonderen, want we moesten he
ns hoofd ooren doompelen om die
te krijgen, maar dit was weergaas die
elk etand Ceylon aan in Colombo
de plaats gaau we dan weer
brip maken. Enfin, dat hoer
is nog wel. We moesten van
ardappelen schillen, en plaas te a
nochtend.*

*... de leuch opel,
... we werden & tonnen
... wassen in iedere
... moesten we er
... alle droppen
... wel niet
... moesten he
... om die
... weergaas die
... in Colombo
... we dan weer
... dat hoer
... van
... schillen, en plaas te a
... nochtend.*

*... de leuch opel,
... we werden & tonnen
... wassen in iedere
... moesten we er
... alle droppen
... wel niet
... moesten he
... om die
... weergaas die
... in Colombo
... we dan weer
... dat hoer
... van
... schillen, en plaas te a
... nochtend.*

KO

proffproom van
2255129

lieue a
Boorid
rad ik maar u
me een inlandse
luwe. Kondagen
heb, is rechtachtig
lage stad. E
geen st
ds. stad
ber

RAVENHAG
10-28 WILHELM
1922

eer J. Broegers
Voorhevel 74
Z e i s t.

an het Informatie-Bureau
landsche Roode Kruis.

Ko

Overgeschreven door Jaap Droogers

Eerste uitgave, 2007
Gedrukt en verspreid via www.lulu.com.

Inhoudsopgave

Inleiding.....	6
Over Ko.....	7
De Brieven.....	8
8 januari 1940.....	9
29 januari 1940.....	10
22 maart 1940.....	11
26 maart 1940.....	13
4 april 1940.....	14
9 april 1940.....	16
13 april 1940.....	18
20 april 1940.....	20
27 april 1940.....	22
23 mei 1944.....	24
Brieven van anderen en artikel.....	26
Nederlandsche Roode Kruis, 13 maart 1946.....	27
Koningin Wilhemina, 10 juni 1947.....	28
30 januari 1947.....	30
Artikel van 16 augustus 1947.....	36
Achtergronden.....	39
Tijden.....	40
Johan van Oldenbarnevelt.....	41
Hofuku Maru.....	42
Kamp Tjilatjap.....	45
Kamp Chungkai.....	46
Kaarten.....	47
Wereld.....	48
Europa.....	49
Java.....	50
Filipijnen.....	51
Zuid Oost Azië.....	52
Nawoord.....	53
Bronnen.....	54

Inleiding

Dit zijn de brieven van mijn oom Ko Droogers. Mijn vader heeft ze gekregen na het overlijden van zijn ouders. Naast de brieven van Ko zaten er ook een aantal brieven van anderen en een krantenartikel in de map, deze zijn ook bijgevoegd. Ko heeft deze brieven aan het begin van 1940 geschreven. Hij is in 1940 als soldaat vol goede moed vertrokken naar Indië, in 1942 krijgsgevangen gemaakt door de Japanners en in 1944 gebombardeerd door de Amerikanen¹ en overleden.

Ik heb zoveel mogelijk geprobeerd Ko's spelling aan te houden, veel dubbele ee's en oo's. Ongetwijfeld heb ik zelf ook spelfouten toegevoegd. Waar ik het niet kon lezen heb ik vraagtekens ??? neergezet.

Alleen de brieven en het krantenartikel geven een te summier beeld, daarom heb ik meer onderzoek gedaan naar de plaatsen waar Ko is geweest en het schip waar hij op gezeten heeft. Dit staat beschreven in het onderdeel "Achtergronden".

De plaatsen die Ko en anderen noemen zijn bijna allemaal terug te vinden op de kaartjes achteraan. Bij plaatsnamen heb ik Ko's spelling aangehouden.

De kaart uit het Japanse kamp heb ik bewerkt zodat het hier beter leesbaar is. De brief van Wilhelmina heb ik ook een enigszins bijgewerkt.

De gegevens die ik in verschillende bronnen heb gevonden, stemden niet al tijd met elkaar overeen. Zelfs van Ko's geboortjaar zijn twee versies: 1920 en 1921. Discrepancies heb ik over het algemeen met voetnoten aangegeven.

Bronverwijzingen staan tussen [rechte] haken en verwijzen naar de lijst achterin dit boek.

1 Het toeval wilde dat een neef van hem vliegenier was in het leger van de VS, hij heeft in die tijd ook in Azië gevlogen.

Over Ko

Van Ko is het volgende bekend:

Voornaam	Jacobus
Achternaam	Droogers
Geboortedatum	12 maart 1921
Geboorteplaats	Goes
Woonplaats	Voorheuvel 74, Zeist
Stamboeknummer	96449
Overleden	21 september 1944, a.b. Hofuku Maru (ook wel Fuji Maru)
Rang	Korporaal der Infanterie

Zijn moeder is omstreeks 1935 overleden, zijn vader is opnieuw getrouwd. Zijn stiefmoeder, door alle kinderen “moe” genoemd, heeft twee kinderen gekregen, Gerard, 18 januari 1940 en Nelly in 1942.

Hij was de oudste van de familie, zijn overige broers en zusters zijn: Tony ('22), Louw ('24) , Ina ('26), Jannie ('29), Tini ('32) en Piet ('34).

De Brieven

8 januari 1940

Aalsmeer 8 Januari 1940

Lieve ouders, broers enz.

Het wordt weer hoog tijd, dat ik eens een brief naar huis stuur, want anders denken jullie, dat ik niet meer besta. Het is er echter heel de week niet van gekomen om te schrijven, want iedereen avond, of liever ieder oogenblik dat wij vrij waren zijn we wezen schaatsen. Nu het echter aan het dooien is, heb ik weer tijd genoeg om eens te schrijven. We hebben het te genwoordig niet zoo heel erg druk, niets dan repeteeren en veel excerceeren. Alles wijst er op, dat we spoedig zullen vertrekken. Er begint nu schot in te komen. Zaterdag j.l. zijn er weer een 70 man met transportverlof gegaan en wij behooren nu tot een der oudste klassen. A.s. Maandag, dus volgende week hebben we "eindexamen" en volgende week Dinsdag krijgen we alweer verlof. Dinsdagmiddag na half vier mogen we vertrekken. We gaan dan om 9 minuten over half vier met den trein hier vandaan. Het is dus wel ontzettend vlug, dat we weer naar huis komen. Van de 2^e injectie, die we Zaterdag gehad hebben, heb ik niet de minste last gehad. Zaterdagmiddag zijn we op de Westeinderplassen wezen schaatsen. We hebben een flinke tocht gemaakt, die ongeveer 2½ uur duurde. 's Avonds ben ik op de ijsbaan wezen rijden. M'n voet, die al aardig goed was, deed me 's avonds weer veel pijn en ook gisteren heb ik er veel last van gehad, maar vanmorgen was de pijn zoo goed als over. Het is nu maar goed dat er geen behoorlijk ijs meer is, want anders ging het weer niet goed met m'n voet. Veel nieuws weet ik niet, en ik ga dus maar eindigen. Zeer waarschijnlijk krijgen we 23 Jan. transportverlof.

Allen hartelijk gegroet van jullie zoon en broer

Ko Droogers

29 januari 1940

Haarlem 29 Januari 1940

Lieve ouders, br en z

Ik zal de pen maar weer eens opnemen en een briefje naar huis sturen. Volgens mij ben ik al beter maar de dokter denkt er anders over, want ik mag nog niet uit bed. Ik ben vandaag echter verhuisd naar een andere zaal, waar allemaal militairen liggen en dat is al een goed teken dat ik goed vooruit ga. Zaterdagmiddag is de mijneer uit Aalsmeer waar ik altijd naar toe ga, bij me geweest.

Het is natuurlijk te begrijpen dat ze mij niet los laten uit het ziekenhuis, of ik moet weer geheel beter zijn. Ik word hier anders aardig dik en je kunt niet aan me zien dat ik "ziek" ben. Eten doe ik hier ontzettend veel.

Het is nu veel gezelliger voor mij geworden bij de militairen. Dat we plezier hebben, is te begrijpen, want we zijn geen van allen ziek. Ik moet nu 6 lepels levertraan drinken iederen dag om op te sterken zegt de dokter, en iederen dag een liter melk. Dat ik dik word is dus te begrijpen.

Gaat het daar bij jullie ook goed? En hoe gaat het met moe en de kleine Gerard. Ik hoop maar van goed. Ik maak het in ieder geval best en als het een beetje wil, ga ik eind deze week wel uit het ziekenhuis.

Jullie weten wel, dat er in het ziekenhuis niet veel is te beleven en het is dus te begrijpen, dat ik niet veel nieuws weet te schrijven. Ik ga dus nu weer eindigen in de hoop, dat ik weer gauw in m'n uniform mag lopen en met de hartelijke groeten van

Ko Droogers
St. Elisabeth Gasthuis
Haarlem

22 maart 1940

Joh. v Oldenbarnevelt
Genoa, dd 22 Maart 1940

Lieve Ouders, broers, z,

Hiermede begin ik dan met het schrijven van m'n eerste brief naar huis. Ik kan jullie dus gauw tevreden stellen door te vertellen, dat ik in prima conditie ben aangekomen hier in Genua.

We hebben, in één woord gezegd, een bijzonder mooie reis gehad met de trein. Op de minuut af, zoals in de dienstregeling was opgegeven, was de trein hier gearriveerd, en wel nu vanavond, de Vrijdag, om 3 minuten over half acht. De trein stopte vlak bij de boot.

Om te vertellen in welke plaatsen we allemaal gestopt hebben, zou geen doen zijn en is niet nodig ook, daar we toch niet uit de trein mochten. Het eerste gedeelte, dus vanaf Den Haag tot diep in Frankrijk was niet veel aan. Dat komt ook omdat we toen 's nachts gereisd hebben, in Frankrijk be doel ik dan, en we waren even 12 uur Holl. tijd ¹ in Parijs. Het spreekt van zelf, dat we niet veel geslapen hebben. Overal waar we kwamen om te stoppen, was een beetje licht te zien en vooral ook soldaten. We hebben aan deze soldaten heel wat sigaretten gegeven, al mochten ze ze niet aannemen, maar zoo stiekem kregen ze er toch nog heel wat en ze waren er ??? blij mee, want de sigaretten in Frankrijk zijn op 't oogenblik verschrikkelijk duur.

Ik wilde uit aardigheid ook een pakje koopen en zou daar 70 cent voor 20 sigaretten moeten betalen.

Toch heb ik die nacht nog enkele uren geslapen. Vrijdagmorgen echter, tegen 11 uur kwamen de bergen in zicht. Zoo'n indrukwekkend schouwspel als dit is, is niet te beschrijven. Die duizelingwekkende hoogten bedekt met sneeuw, waartegen overal typisch gebouwde huisjes in 't groene gras en bosschen. Het was een schouwspel om nooit en nooit te vergeten. Ik had nooit kunnen denken, dat er zoo iets moois bestond. Af en toe gingen we onder die bergen door tunnels, o.a. door de Simplon tunnel, op de grens tussen Frankrijk en Italië².

Italië, je kunt je haast niet voorstellen, dat je daar zit. We zijn hier in Genua natuurlijk in 't donker aangekomen. De boot ligt midden in de stad. Genua is op hooge heuvels gebouwd en als je er buiten staat, dan zie je overal lichtjes, in tegenstelling met Frankrijk, waar je zowat niets geen licht zag en we 's nachts met verduisterde trein moesten rijden. Overdag mochten we

1 Pas tijdens de bezetting kreeg Nederland de Middeneuropese tijd.

2 De Simplontunnel ligt tussen Zwitserland en Italië Het is ook merwaardig dat ze in Turijn zijn geweest. Zou Ko niet door de Fréjus tunnel gegaan zijn?

echter zooveel zien als we wilden, maar foto's mochten niet gemaakt worden natuurlijk.

We zijn in de bergen geweest met de trein en flink hoog ook. Ik kreeg een gevoel over me, als ik stoppen in m'n ooren kreeg en ik wist natuurlijk niet wat het was. Al gauw merkte ik echter dat iedereen daar last van had. Een "deskundige" op dat gebied vertelde echter, dat het kwam, doordat we op zoo'n groote hoogte waren. Je kon het dan ook merken, als je naar beneden ging, ging het over, kwam je daarentegen weer hoogerop, dan kreeg je datzelfde gevoel weer over je. De stemming liet echter niets te wenschen over en we hebben ons dan ook geen oogenblik verveeld tot nu toe. Het eten in de trein was echter niet voldoende en vanmiddag hebben we voor eigen rekening nog iets gebruikt in Italië, even voor Turijn. Het smaakte best en we waren met z'n vieren precies f 5,- armer voor een sober ontbijtje. We hebben er echter plezier van gehad en geld hebben we voor loopig nog genoeg, al hebben we als 't ware "gewoon" om nooit meer meer op eigen rekening te gaan eten, trouwens dit was ook niet meer noodig, want hier aan boord hebben we een flinke maaltijd gehad, die reusachtig smaakte.

Ik kreeg namelijk in Aalsmeer nog f 52,-, dus niet slecht hé!

Het is de bedoeling, dat we Zaterdagavond tusschen 10 en 11 uur afvaren. Het is maar het beste, dat jullie niet schrijven voor ik het adres in Indië weet, wacht, ik zal het even vragen wat het adres is, dan kan ik als ik daar aankom een brief van jullie aantreffen, of tenminste na een paar dagen ontvangen.

Het adres is dan. 15° Dep. Bat. Inf. K.N.I.L.

Bandoeng N.I.

Nu weten jullie tenminste waar naar toe te schrijven. Ik ga nu eindigen, want het is al aardig laat geworden. Het is wel geen avondappel, maar we hebben gisternacht al niet veel geslapen en ik ben van plan om vannacht juist heerlijk te slapen. Ik eindig dus met een hartelijkste groeten.
Jullie zoon en broer

Ko Droogers

a/b m.s. Joh. v. Oldenbarnevelt

aan dit adres echter niet schrijven want dan bestaat er groote kans dat ik een brief niet ontvang. We zitten hier aan boord reusachtig!

Deze brief heb ik, zooals gewoonlijk niet nagelezen, dus e.v. fouten maar over 't hoofd lezen.

26 maart 1940

a/b m.s. Joh. v. Oldenbarnevelt” 26 maart 1940

Lieve allemaal!

We zijn al een aardig eindje weg, namelijk op de Middellandse Zee, en hopen morgen in Port Said aan te komen, waar ook weer gelegenheid be staat een brief te posten. Ik zal er dan ook maar weer eens eentje schrijven. Ik heb het op 't oogenblik nog reuze goed naar m'n zin. 's Morgens moeten we aardappelen schillen. Om 9 uur krijgen we dan een uurtje Maleisch en een uurtje praten over Indië. Verder hoeven we den geheelen dag niets te doen. Evenals in Genua gaan we ook in Port Said de zaak eens bekijken. We hebben een reuze kapitein bij ons, die ons zoveel mogelijk plezier doet. Het spreekt vanzelf, dat ook wij alles doen om het hem aangenaam te ma ken. Het is trouwens niet alleen de kapitein die goed is, al het andere kader is zeer schikkelijk. Op het oogenblik dat ik deze brief schrijf, is er een flin ke wind aan het opzetten. We varen dan ook maar op halve kracht. We zijn nu in de buurt van het eiland Kreta. Toch valt het met de warmte reusachtig mee. Er staat namelijk ook een flinke wind. Toch is het al heel wat warmer, dan het bij jullie het geval zal zijn. Zondagmiddag heb ik flink gegeten, ja zelfs een beetje te veel. Het gevolg hiervan was, dat ik tegen den avond aardig misselijk was, waar natuurlijk het schommelen van de boot ook schuld aan had. Ik heb een paar keer aan de visschen geofferd en ben vroeg in bed gekropen. Maandagmorgen was ik weer kiplekker en ik heb nergens geen last meer van gehad.

Nu lieve allemaal, ik ga er nu maar mee eindigen, want over een kwar tier is de laatste buslichting, en jullie hebben nu weer een briefje van me. Doe ook de groeten aan dhr en mevr Kraan. Allen hartelijk gegroet van jul lie zoon en br.

Ko Droogers

4 april 1940

Joh. v. Oldenbarnevelt
Donderdag 4 April 1940

Lieve allemaal!

Ik zal maar weer eens beginnen aan een brief voor jullie, want morgen avond, of anders Zaterdagmorgen, hopen we in Colombo aan te komen. Of daar gelegenheid bestaat om een brief te posten weet ik nog niet, maar ik zal er alvast maar op rekenen.

We schieten nu al aardig op. We varen nu al sinds 5 dagen op den Indischen Oceaan en hebben in dit tijdperk niets anders gezien dan water en lucht. In Port Said zijn we voor 't laatst aan de wal geweest. We hebben daar reus achtig genoten. Ik heb nooit een plaats gezien waar alles er zoo vuil en rom melig uitziet en waar de menschen, natuurlijk niet allemaal, er zoo slordig uitzien.

Zooals jullie wel merken zult, ben ik nog steeds goed gezond en in de beste stemming. Toch zal ik blij wezen als we eenmaal in Indië zijn. Ik ben niet geschikt om op zee te varen. Het is iederen dag hetzelfde, water en lucht. Ook de stemming onder de jongens laat af en toe wel wat te wenschen over. Maar ja, dat komt waarschijnlijk door de warmte. Het was tenminste van avond in het zwembad 83 graden ¹, een temperatuur die in Holland slechts zelden voorkomt. Toch heb ik er bijna geen last van, al transpireeren we af en toe geweldig. Het is echter wel waar, dat we een heele dag niets doen, dan flink Maleisch leeren en luister naar wat ons verteld wordt over Indië. Het grootste gedeelte van een dag doen we echter heelemaal niets.

Morgenochtend hebben we feest, tenminste er worden dan verschillende wedstrijden georganiseerd. Dat we dan ook wel kunnen zweeten geloof ik wel.

Iederen avond gaan we zwemmen, heerlijk. Ook iedere dag schoon onder goed aantrekken. Er zijn hier een stel Chineezers aan boord, en die wasschen voor een paar cent je kleeren. Daar ik nu maar één overhemd bij me heb, heb ik dit gisteren zelf moeten wasschen, want dat moet ik morgenochtend bij die wedstrijden aantrekken.

Ik was zoo eens trotsch, dat het zoo prachtig schoon was geworden. Het duurt nl. een paar dagen, eer je van de Chineezers je kleeren terugontvangt. Jullie zien dus, dat ik met nog best vermaak. Ook mogen we in Colombo weer de wal op. We gaan dan evenals in Genua een trip door de stad maken. Ik kan daarover echter niet schrijven, want dan moet deze brief al gepost zijn. Ik ben echter van plan als ik in Indië eenmaal op dreef ben, ik een vol ledige reisbeschrijving zal sturen.

1 83° Fahrenheit is 28° C

Ik ga nu voor vandaag eindigen, dan kan ik morgen of overmorgen deze brief verder schrijven, ook hoe die wedstrijden zijn afgelopen. Ook een paar fototjes zal ik er bij insluiten.

Ziezo, ik zal maar weer eens verder gaan schrijven. We hebben reuze veel lol gehad vanmorgen. Ik kon ook nog een prijsje in de wacht sleepen. nl. de derde prijs, met zoogenaamde autoraces. We moesten op een karretje gaan zitten, dan langs een touw ons over het dek trekkend omdraaien en weer te rug. Een paar blaren op m'n handen moet ik er voor over hebben. De prijs bestond uit een zilveren sigarettenpijpje. Verder hebben we nog kussengevechten (???) geleverd, en ook nog vele andere spelen waaronder een reuze leuk spel, nl. appelhappen. Er werden 2 tonnen met water neergezet, waarin in iedere ton een appel. Deze moesten we er dan uithappen. Dat we allen dropen van het water, zal jullie wel niet verwonderen, want we moesten heel ons hoofd onder dompelen om die appel te krijgen, maar het was weer gauw droog.

Morgenochtend hopen we in Colombo op het eiland Ceylon aan te komen. Op deze plaats gaan we dan weer een trip maken. Enfin, dat horen jullie nog wel. We moeten vanavond al aardappelen schillen, in plaats van morgenochtend.

Ziezo lieve allemaal, nu ga ik jullie groeten en wensch jullie weer al het beste toe. De reis begint nu al aardig op te schieten hé, we zijn nu al 14 dagen onderweg en als jullie deze brief ontvangen, dan hoop ik in Indië te zijn aangekomen.

Allen dus hartelijk gegroet van jullie zoon en br. Ko

P.s. Ook de groeten aan de andere bekenden als??? enz.

9 april 1940

Johan van Oldenbarnevelt
Dinsdag 9 April 1940

Lieve ouders, br en z.

Jullie zullen wel denken, alweer een brief. Dat komt echter, omdat ik gehoord heb, dat de brieven die in Colombo gepost zijn, met ons schip mee verder zijn gevaren en dus vandaag pas zijn verzonden. We zijn vanmorgen in Sabang geweest, en hopen morgen in Belawan Doeli te zijn. Daarvan daan wordt dan ook deze brief verzonden, dus deze hebben jullie misschien wel gelijk, of anders enkele dagen later dan de vorige.

In Colombo zijn we weer een tocht wezen maken. Hier vonden we een prachtige plantengroei en een eigenaardige bevolking. Hoe mooi de natuur daar ook was, Sabang was stukken mooier. We zijn vanaf 7 uur vanmorgen, tot half twaalf aan de wal geweest. Vanmorgen zijn we een half uurtje vroeger opgestaan, want Sabang was in zicht. We voeren een 10 minuten langs bergen, begroeid met palmboomen. Daarna kwamen we de schitterende baai van Sabang in. De pracht en praal hiervan, stelt al het andere in de schaduw. Het viel ons al direct op, dat het in deze Nederlandsche haven, er zoo propper uitzag, in vergelijking met de Engelsche havens. Het plaatsje Sabang zelf, is erg klein. Een dorpje, zou ik zeggen, aan de zee. Natuurlijk waren er weer de noodige inlanders die bananen aan ons wilden verkoopen. Voor 10 cent had je zeker 20 reuze grote pisangs. Dat ik vanmiddag geen eten moest hebben, zullen jullie wel kunnen begrijpen, als ik jullie vertel, dat ik er een 15 tal heb opgegeten.

De huizen in Sabang zijn smerig. We zijn nog even een kampong binnengeloopen, waar je weg stonk. Toen we er weer uit kwamen, deze kampong ligt vlak bij Sebang, zagen we een bordje, waarop in 't Maleisch stond "Verboden toegang". We waren dus de eerste dag, dat we op Nederlandsch grondgebied waren, al op verboden terrein. Achteraf bekeken hebben we echt reuze geboft, want alhoewel er een detachement militaire politie in Sabang ligt, deze zijn ook bij ons leger ingedeeld, hebben ze ons niet gesnapt. Van een brigadier, die met ons meevaart, hoorde ik, op een aan hem gestelde vraag, dat we daar niet in mogen, in verband met het feit, dat in deze kampong veel vrouwen zijn, die niet deugen. We hebben er echter heel weinig van bemerkt. Trouwens we bemoeien we ons absoluut niet met de bewoners, je zou er vies van worden.

Toen we dan weer terug in de nette buurt kwamen (Sabang heeft maar één behoorlijke straat, en dat is een winkelstraat) besloten we om de bergjes maar eens te gaan beklimmen.

Onder de schaduw van de klapperboomen zijn we zoo ongeveer 2 uur ge loopen. Er waren er, wiens uniform gewoon weg aan hun lichaam plakten van het transpireeren. Bij mij liep het zweet met straaltjes van m'n gezicht af, maar toch valt de warmte mij reusachtig mee. De zon staat nu 's middags zoowat recht boven ons. Ik had het veel erger voorgesteld. Zooals jullie wel zien schrijf ik ook met andere inkt, dan ik gewoon ben. Het is niet alleen an dere inkt, maar ik schrijf ook met een andere pen. Ik heb deze pen in Sa bang gekocht want m'n andere pen gaat steeds meer achteruit. Zeer vermoedelijk kan deze niet tegen de warmte. Het gummi zuigertje gaat verteeren. Nu zag ik net een prachtpen liggen, nl een origineele "Parker". Ook had ik het geld er voor en ik kocht deze pen voor f 10,- In Holland kost dezelfde f 17,50. ik heb dus nu een goeie, met zuigerinstallatie zonder gummi zakje. We krijgen nu ook al Indisch geld al kun je met Hollandsch geld overal te recht, ook in Engelsche havens. Een Indisch 2½ cent stuk, is net zoo groot als een rijksdaalder in Holland maar natuurlijk van koper. Je hebt dus gauw een portemonnaie vol geld.

Ziezoo lieve allemaal, m'n brief is zoowat vol en ik eindig maar weer. Er komen weer Hollandsche postzegels op, dat komt omdat ze hier aan boord door het postkantoor verwacht worden.

Jullie zullen echter nog genoeg Indische zegels krijgen. Allen dus hartelijk gegroet van jullie liefhebbende zoon en br.

Ko Droogers

13 april 1940

Batavia, 13 April 1940

Lieve allemaal!

Het is dan zoover, dat we op Java zijn aangekomen. Ik weet niet, of jullie al een brief geschreven hebben naar het adres, wat ik heb opgegeven. Ik hoop het echter niet, want dat adres is fout. Er bestaat dus goede mogelijkheid, dat jullie die brief terugontvangen. M'n adres is nu officieel 1e dep. Bat. Inf. Bandoeng N.O.I. Jullie behoeven zich dus niet ongerust te maken, als er een brief terug komt.

We zijn vanmorgen om 9 uur in Tandjong Priok¹ aangekomen. Er stond een militaire vrachtauto klaar en nadat verschillende douane formaliteiten vervuld waren, reden we naar Batavia². We zijn hier nu in een kazerne van het z.g. Substantenten(?) kader, en hopen hier tot Maandagavond te blijven. Alles is hier prachtig ingericht. We zijn hier echter maar met 6 man van de infanterie. De anderen die meegevoerd zijn, waren van de artillerie en die gaan door naar Soerabaja. Volgens iedereen die je hoort zijn wij goed af. Bandoeng is een reuze mooie, koele stad. Batavia en Soerabaja zijn echter reuze warm. We gaan dus Maandag per trein naar Bandoeng en kunnen dan flink aan gaan pakken. De warmte die hier is, had ik veel erger voorgesteld. Af en toe ben je wel van onder tot boven nat van 't zweet, maar benauwd, zoals het in Holland vaak is, is het hier niet.

Zoals jullie ziet, kunnen we nog een paar dagen genieten. Het is vanmiddag te warm om de stad in te gaan, maar vanavond gaan we er uit. ('s Middags slapen we, dus van de warmte hebben we geen last in de koele kazerne). We kunnen dan het mooie Batavia bekijken, tot en met Maandag. De reis is verder reusachtig verlopen. We zijn in Sabang, Belawan³, Deli⁴ en Singapore ook de wal op geweest. Interlick onderbroekjes kocht ik 5 voor één gulden. Goedkoop hé. Dat was in Singapore. Ik meen, dat ik over Sabang al iets geschreven heb, ook, dat ik een Hollandsche postzegel op de brief zou plakken. Maar aangezien ik te laat was met het posten op de boot, heb ik den brief op de wal moeten posten en dus wel met Indische postzegel.

De luchtpost van hier naar Holland is duurder dan omgekeerd, maar toch is het bijv. ééns in de 14 dagen wel te doen.

Pakjes oversturen per vliegtuig is echter niet te doen. Er was er eentje die dit in Belawan doen wilde. Hij zou voor een klein pakje f 6,50 moeten betalen en toen deed hij het maar niet. Per gewone zeepost kost het maar f 0,30.

1 Tandjungpriok, bij Jakarta

2 Jakarta, of Djakarta

3 De haven van Medan

4 Bij Medan

Een aardig verschil dus. We hebben op de boot ook nog iets gezien van de oorlogstoestand (hoe is het in Holland gesteld?). Toen we bij Singapore kwamen, moesten we tusschen de mijnevelden door. Een honderd meter van ons vandaan zagen we de masten van een schip. Dit was er eentje, die op een mijn was geloopt, nl. een Noor.
Ziezoo lieve allemaal, jullie weten nu, dat ik goed ben overgekomen. Later schrijf ik wel weer een langere brief. Allen hartelijk gegroet van jullie zoon en br..

Ko Droogers

Schrijf dus maar aan het adres

J. Droogers

1e dep. Bat. Inf

Bandoeng. N.O.I.

20 april 1940

Bandoeng, Zaterdag 20 April 1940

Lieve allemaal!

Voor het eerst sinds ik op m'n bestemmingsplaats ben aangekomen, zal ik maar eens gaan schrijven. We hebben vandaag al geen dienst. Het is nu een inlandsche feestdag, dus hebben we Zondagdienst. Zodoende hebben we twee Zondagen achter elkaar. De eerste indruk die ik van Indië gekregen heb, is reusachtig. Hoe mooi is die plantengroei hier. En Bandoeng is een prachtige stad. Ik schrijf stad, maar volgens Europeesche begrippen is het feitelijk geen stad, al wonen hier ook 160 000 inwoners. De winkelwijken uitgezonderd, staat hier ieder huis apart, dus op de manier, waarop de moderne dorpen in Holland gebouwd zijn, alleen veel mooiere planten groei. Ook de kazernes zijn schitterend ingericht. Lekker frisch en ruim. Het is hier nog veel meer model-dienst, dan in Aalsmeer. We hebben tot nu toe ook iedere dag gymnastiek gehad. Eerste??? beginnen we met schermen. Ik zit hier nu op 't oogenblik in het Chr. mil. tehuis. Dit is ook reuze fijn, zoo zelfs dat ik ook het ??? ??? dubbelfijn in de week. Je kunt hier alles krijgen, wat je maar bedenken kunt. Vruchten kan je hier heel goedkoop krijgen. Toen we van Batavia (deze stad is me erg tegengevallen) naar Bandoeng reisden, werden we tegemoet gekomen door jongens, die hier al een paar maanden zijn. Het bleek, dat zij van het Chr tehuis kwamen. Zij wisten precies onze namen en wat voor geloof we hadden. Hier wordt in dienst ook rekening mee gehouden, tenminste, als het geen dienst betreft natuurlijk, want daarin zijn allen gelijk. Laat ik eventjes vertellen wat ik heb meegemaakt hieromtrent. We zaten gisteren aan tafel. De sergt. v.d. week kwam naar ons toe en vroeg wie of Droogers was. Ik maakte mij natuurlijk bekend. Hij zei toen tegen me, dat ik Zondagavond permissie kon krijgen, tot een half uur nadat de J.V. was afgeloopen. Het mooiste is nu, dat ik nog absoluut geen lid daarvan ben, al zal ik er zoo spoedig mogelijk voor zorgen, dat ik lid zal worden.

Een ding is er, wat heel vreemd is hierzoo in den kazerne's, en dat zijn nl. de vele vrouwen en kinderen die in het kampement wonen. Dat zijn alle maal inlanders, trouwens, je ziet hier veel meer bruine menschen dan blanken. Er wordt in Holland veel verteld over de zedelijke gevaren die hier zijn. Alhoewel deze inderdaad groot zijn, wordt er toch geweldig mee overdreven. Als er jongens hier ten onder gaan, en dat zijn er verschillende, dan is dat absoluut te wijten aan eigen schuld. Dat zijn jongens, die geen wilskracht bezitten. Dat zijn jongens die zelden of nooit naar huis schrijven en die er geen godsdienst op na houden. Voor iemand die trouw z'n plichten, in alle opzichten, dus ook buiten dienst, vervuld, is het absoluut niet noodig, dat ze in handen van gevaarlijke vrouwen vallen. Ik kan echter nog niet be

grijpen, dat er jongens zijn die er inloopen. Er gaat nl geen dag voorbij, of we worden overal voor gewaarschuwd. Toch valt het voor sommigen niet mee, zich netjes te gedragen. Laat ik even iets vertellen over wat ik zelf deze week heb meegemaakt. Zoals jullie weten, hou ik veel van muziek. Ook vele anderen houden daar veel van. Nu zijn er velen die een of ander instrument bespelen, ik wilde ook gaan spelen, en ging op zoek naar een viool. Natuurlijk wilde ik geen nieuwe koopen, want die kost teveel. Als je nu iets goedkoopt wilt koopen, dan moet je niet in de Europeesche zaken wezen, maar in de Chineesche of Japansche toko's. (toko betekent winkel). Ik ging dus met nog een paar jongens naar die wijken, waar dergelijke toko's zijn. We vroegen linksch en rechts. In een van die winkeltjes daar vroegen we ook om een viool en laten er nu een paar, op z'n Hollandsch uitgedrukt, hoeren komen. De gevraagde viool kwam echter niet. Het bleek dus, dat we hier aan het verkeerd adres waren en maakten dat we weg kwamen. Met dit voorbeeld wil ik echter maar zeggen dat je je soms geheel onverwachts op gevaarlijke plaatsen bevindt en dat het gebeuren kan, dat jongens die niet vast in hun schoenen staan, er inloopen. In een ander zaakje kon ik voor een paar gulden een behoorlijke 2e handsch viool koopen. Ik ben dus nu ook viool aan 't leeren, zeer tot ongenoegen van sommige jongens die dat geluid nu niet zoo erg mooi vinden, en zeer terecht natuurlijk, want ik kan er nog niets van, maar dat komt wel.

Ziezoo luitjes, ik eindig nu jullie weten weer eens iets van me, en schrijf maar weer gauw terug. Nu maar naar het adres, wat achter op de enveloppe staat, dan heb ik de brief een paar dagen eerder. Jullie liefh. z. en br. Ko

P.S. Willen jullie de brieven die ik schrijf allen bewaren? Als ik weer naar Holland mag komen met den tijd, dan kan ik ze ook nog eens nalezen.¹

1 De P.S. stond op z'n kop, bovenaan de brief.

27 april 1940

Bandoeng 27 April 1940

Lieve ouders, broers en zusters!

Wat is Indië toch feitelijk dicht bij Holland. Dat gevoel heb ik dikwijls over me. Ik heb jullie brief, die 7 April geschreven is ontvangen 21 Apr, ook al stond er een verkeerd adres op, tegelijk met een uit de Kerkstraat. Als het eenigzins mogelijk is zal ik iedere week schrijven. Jullie hebben een brief per gewone post gestuurd, maar die is toch per luchtpost gekomen want die is maar 13 dagen onderweg geweest. Jullie moeten voortaan ook maar per luchtpost sturen. Het kost geen cent meer. Alleen de enveloppen en het papier is anders dan gewoon.

Jullie zullen wel kunnen begrijpen dat ik dus blij was met bericht van thuis. Ik zal dus iedere week schrijven, al is het nog zoo weinig. Hoe gaat het daar in Holland. Het is ??? hé met de toestand tegenwoordig. Zijn jullie allen nog goed gezond? Groeit de kleine Gerard ook goed? Ik maak het reusachtig goed en ik geloof, dat ik het best zal kunnen wennen hier. De dienst is hier zwaar. Nog veel meer model dan in Aalsmeer.

Ik ben hier ook lid geworden van de Jongel. Ver.

Een ding vind ik jammer, en dat is, dat jullie ook niet hier zijn, want wat zouden jullie genieten. Het is hier prachtig. Volgende week Dinsdag, dus 30 April, hebben we groote parades hier, ter gelegenheid van het 125 jarig bestaan van de Mil. Willemsorde en tevens ter gelegenheid van de verjaardag van de prinses.

Kapitein Kraan heb ik nog niet gesproken, maar ik heb al naar z'n adres gevraagd, want ik vind, dat ik beter naar hem thuis kan gaan dan onder zijn werk.

Ik denk er nu net aan, ik wil jullie vragen, of je al m'n diploma's zoo vlug mogelijk over wilt sturen ¹. Dus van de avondschool en de diploma's van A.S.S.O. want ik heb vernomen, dat er goede kans bestaat om bij de administratie te koomen, en dan moet ik natuurlijk als ik eventueel aanvraag, m'n bewijzen kunnen toonen. Eerst zal ik echter nog goed informeeren, voor ik er mee begin. Ik hoop dus dat ik m'n diploma's vlug heb, al vind ik het jammer dat ik ze niet mee heb genomen en jullie er nu geld voor uit moeten geven.

Zoals ik al schreef, kan ik het hier tot op heden best wennen. Er is hier zooveel te zien en te beleven. Ik krijg tegenwoordig ook zwem en schermles, reuze fijn.

Nu zou ik bijna vergeten, dat moe 5 Mei verjaart. Het zou toch geen wonder wezen, dat het niet in deze brief stond, want je moet hier natuurlijk

1 Deze papieren zaten niet bij de brieven, zouden ze nog opgestuurd zijn?

ook rekening houden met het feit dat een brief naar Holland ongeveer 10 dagen weg is. Als deze brief jullie bereikt, is moe al verjaart dus. Toch wensch ik U hartelijk gefeliciteerd hoor, al is het dan een paar dagen te laat, maar op 't moment dat ik dit schrijf, moet U nog verjaren. Dus hartelijk gefeliciteerd, ook de anderen.

Ik kan me feitelijk niet voorstellen, dat ik zooveel duizenden kilometers, ongeveer 16 000, van jullie afzit.

Zoo ziet men weer, dat de wereld toch klein is tegenwoordig. Zoo zit ik op de Leeuw, toen Aalsmeer en nu in Bandoeng. Trouwens zoo ver is het ook niet, want 8 dagen vliegen en de verbinding Holland-Indië is tot stand gebracht. De tijd vliegt gewoonweg. Ik kan met niet voorstellen, dat ik nu weer al 14 dagen in Indië zit.

Morgen komt er weer een vliegtuig aan, en allen verwachten post. Voor mij zal er ook wel weer wat zijn van jullie, denk ik. Het is voor allen een groote teleurstelling als ze geen bericht krijgen, dus zullen we maar hopen dat het weer in orde komt. Ik ga vanavond deze brief posten, want zooals ik schreef komt morgen een vliegtuig aan en dan vertrekt het dienselfde dag ook, dus moet deze brief, zoo mogelijk nog mee.

Allen dus hartelijk gegroet van jullie zoon en broer

Ko Droogers

23 mei 1944

Dit is een kaartje dat via het Rode Kruis verstuurd is. De schuine letters zijn geschreven, de rest was al voorgedrukt. De zin RED X GIFTS RECEIVED is in een ander handschrift en met andere inkt geschreven. De Japanners hielden veel Rode Kruis pakketten achter.

Niemand heeft enig idee gehad wie “uncle Jan” zou moeten zijn.

<p><u>IMPERIAL JAPANESE ARMY</u></p> <p style="text-align: right;">Date 23-5-'44</p> <p>Your mails (and RED X GIFTS RECIEVED) are recieved with thanks</p> <p>My health is (good, usual, poor).</p> <p>I am ill in hospital</p> <p>I am working for pay (I am paid monthly salary).</p> <p>I am not working</p> <p>My best regards to <i>uncle Jan</i>.</p> <p style="text-align: center;"><i>Yours ever,</i> <i>Ko Droogers</i></p>
--

俘虜郵便

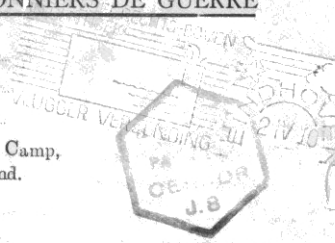
泰俘虜收容所

濟閱檢

SERVICE DES PRISONNIERS DE GUERRE

Name Droogers J
Nationality Dutch
Rank Corporal
Camp 2 No. P. O. W. Camp,
Thailand.

To: fam J Droogers
Voorhevel 74
Zeist
HOLLAND

IMPERIAL JAPANESE ARMY

~~RED GIFTS RECEIVED~~

Date 23-5-44.

Your mails (and) are received with thanks.

My health is (good, usual, poor).

~~I am ill in hospital.~~

I am working for pay (I am paid monthly salary).

~~I am not working.~~

My best regards to uncle Jan.

Yours ever,

Overige brieven

Nederlandsch informatie bureau, 28 januari 1946¹

Nederlands Informatie Kantoor, A F S C H R I F T
Wilhelmina Kamp,
Tanjong Katong Road
Tel.No.84734-848/05-84627-84080 Ext.32.
S I N G A P O R E

Nr. 2090 b/C
Bijlagen:

Singapore, 28 Januari 1946,

Aan:
Den Heer J. Droogers,
Voorheuvel 74,
Z E I S T (Holland)

In antwoord op Uw schrijven op Uw schrijven van 9 Januari jl. inzake het overlijden van Uw zoon J.Droogers, brigadier infanterie, No. 96446, deel ik U het volgende mede:

Op een in mijn bezit zijnde officieele lijst, staat opgegeven als vermist na de torpedeering van een Japansch transportschip, dat op 21 September 1944 op 12 uur vavens ten Noorden van de Baai van Manilla door Amerikaanse bommenwerpers tot zinken werd gebracht,

DROOGERS, BRIDADIER INFANTERIE;
verdere gegevens ontbreken op bedoelde lijst, zoodat ik op het door u be doeld verzoek om inlichtingen niet anders kon antwoorden dan dat, aange zien mij geen verdere gegevens ter beschikking stonden, het niet met zeker heid te zeggen was, of de vermiste persoon wel de door U gezochte was.

Ik moet hieraan echter thans tot mijn leedwezen toevoegen, dat mij na een onderzoek in dezen is gebleken, dat slechts één persoon genaamd J.Droogers, en wel Uw zoon, hetgeen valt af te leiden uit het stamboeknummer, via Singapore naar Siam resp. Indo China is afge voerd door de Japanners. Aangezien het tot zinken gebrachte schip, waar van hierboven sprake is van Saigon vertrok, kan derhalve met vrij groote zekerheid worden aangenomen, dat de vermiste persoon Uw zoon is.

Ik maak van deze gelegenheid gebruik U mijn oprechte deelneming in Uw verlies te betuigen.

Hs.Hoofd Ned.Informatie Kantoor

wg (C.Dulfer).

1 Deze brief bevond zich in het archief van het Nederlandse Rode Kruis.

Centraal informatie bureau, 18 februari 1946¹

A F S C H R I F T

CENTRAAL INFORMATIE BUREAU
VAN HET NEDERLANDSCH INDISCHE ROODE KRUIS
KONINGSPLEIN-WEST NO. 3, - BATAVIA-C

No. 14106/7

Batavia-C, 18 Februari 1946

Aan den Heer J. Droogers
Voorheuvel 74
Zeist Holland

Geachte Heer,

Naar aanleiding van Uw brief van 9 Jan. j.l., moeten wij U tot ons leedwezen het treurige nieuws bevestigen, dat blijkens de ons ter beschikking staande gegevens:

Uw zoon JACOBUS DROOGERS, geb. 12-3-1921, Brig.No. 96449, uit Thailand met bestemming Japan vervoerd, sedert 21.9.1944 wordt vermist, nadat het schip, waarop hij zich bevond, ten Noorden van de baai van Manilla, tot zinken werd gebracht.

Hoogachtend

C/dL.

(P.J.Mann)

1 Deze brief bevond zich in het archief van het Nederlandse Rode Kruis.

Nederlandsche Roode Kruis, 13 maart 1946

Hierbij doe ik U toekomen een brief van het Nederlandsche Informatie Kantoor te Singapore.

In aansluiting hierop moet ik U, onder betuiging van mijn deelneming mededeelen, dat op mijn bureau bericht werd ontvangen, dat de Nederlandse krijgsgevangene, korporaal der Infanterie Jacobus Droogers, stamboeknummer 96449, op 21 September 1944, tijdens transport van het Thai kamp naar Japan wordt vermist.

Aan de hand van de destijds door u verstrekte gegevens., blijkt helaas, dat het hier betreft Uw zoon Jacobus Droogers, geboren 12 Maart 1920.

JG/H.

Het Hoofdvan de Afdeeling A,

Koningin Wilhemina, 10 juni 1947

Na de bezetting van het Rijksg gebied in het Verre Oosten werd Uw zoon Jacobus als Brigadier door de Japanners in krijgsgevangenschap gevoerd. Tijdens een zeetransport werd het schip waarop hij zich bevond op 21 September 1944 getorpedeerd, waarna hij met vele anderen werd vermist.

Met diepe gevoelens van medeleven kom Ik U en de overige familieleden alsnog Mijn hartelijke deelneming betuigen.

Moge zijn offer ons land en het gehele Rijksg gebied een betere en gelukkiger toekomst geven.

Wilhemina

'S GRAVENHAGE/ Het Loo, 10 Juni 1947.
PALEIS NOORDEINDE

De Heer J. Droogers

Voorheuvel 74,

Z E I S T.

Na de bezetting van het Rijksgebied in het Verre Oosten werd Uw zoon Jacobus als Brigadier door de Japanners in krijgsgevangenschap gevoerd. Tijdens een zeetransport werd het schip waarop hij zich bevond op 21 September 1944 getorpedeerd, waarna hij met vele anderen werd vermist.

Met diepe gevoelens van medeleven kom Ik U en de overige familieleden alsnog Mijn hartelijke deelneming betuigen.

Moge zijn offer ons land en het gehele Rijksgebied een betere en gelukkiger toekomst geven.

30 januari 1947

Deventer 30 Jan '47

Geachte Familie Droogers.

Vanmorgen ontving ik Uw brief van 28 Jan. en zet ik me dadelijk neer U te antwoorden.

Mag ik U allereerst Mijn innige deelneming betuigen bij het verlies van Koo¹. Ik geloof niet dat ik heel veel woorden moet gebruiken om U te troosten en U van mijn medegevoel te doen blijken. Juist waar ik een zelfde verlies heb moeten verwerken, geloof ik, dat we elkaar zo zonder te veel woorden beter begrijpen, vooral waar zulk een verlies te groot is voor woorden.

Ons geloof en de verzachtende hand van de tijd kunnen ons in deze tijd alleen helpen. En ik hoop van harte, dat gij ook deze steun van onze hoogste Beschermers moogt ondervinden.

Mijn oudste jongen was net 19 jaar en studeerde voor onderwijzer toen de oorlog met Japan uitbrak. De laatste maanden vlak voor de capitulatie lag hij in het kamp Tjipatat, een schietbivak op de weg van Bandoeng naar Tjiandjoer en Soekaboemi. Daar leerde hij uw zoon kennen, die zijn Brigadier was. De jongens lagen daar aan de grens van de vesting Bandoeng. Van de strijd zelf hebben ze toen weinig gemerkt. Ze zagen de vliegmachines van de Jappen overtrekken om hun lading op het vliegveld van Bandoeng te laten vallen. Hun bivak werd eerst met rust gelaten. Het lag ook nog al ver borgen tusschen het heuvelachtige terrein. De Zaterdag voor de capitulatie kregen de Jappen het noodlandingsterrein en opslagplaats Radjamandal (een half uurtje van hen af) in de gaten en kreeg dit een bombardement. Op hun terugtocht ontdekten ze ook het schietbivak Tjipatat en als de capitulatie den volgenden dag niet was gekomen, hadden zij zeker den dag erop een beurt gehad.

Ondertussen waren de Japanners al in de stelling Bandoeng gedrongen en zo kon het gebeuren, dat een tankauto die van Tjipatat wegreed, plotseling getroffen werd door handgranaten, ondanks de dubbele wacht bij Tjipatat.

Daarna kwam Zondagmorgen de capitulatie. De mannen waren allen diep onder den indruk. Vervoer was er niet en men gaf hun toestemming om naar huis te vertrekken. Dat was nog niet zo gemakkelijk. Bandoeng was teker een ruim 30 Km verwijderd. Langs de weg vonden ze in de steek gelaten auto's en daarmee probeerden de meesten Bandoeng te halen. Ze hadden echter alles achter moeten laten, alleen een rugzak met wat kleeren hadden ze bij zich.

1 Mevrouw Huysse schrijft Ko consequent als Koo.

Wij in Bandoeng zagen dien dag van alle kanten vermoeide en terneer gedrukte soldaten terugkeeren. Hongerig, vuil en dorstig. Ieder hielp wat hij kon.

Ik keek natuurlijk steeds uit naar mijn zoon. Op een moment stopte er aan de overkant van ons huis een vrachtauto, waaruit vele jonge soldaten stapten. Mijn jongen was er niet bij, maar plotseling riep een stem: Me vrouw, Uw zoon Rienk is ook al onderweg in een andere auto. U zult hem wel spoedig zien.

Dit bleek later de stem van Uw zoon te zijn. Na een half uur kwam mijn jongen. Een bad, schone kleren en warm eten hielp hem weer een eind op weg. Daar ging de bel. Het was uw zoon Koo. Hij had eerst geprobeerd om met nog anderen door te kunnen gaan naar Solo¹, waar hij eerst had gelegen. Maar bij de grens van Bandoeng werden ze teruggestuurd. Mijn zoon had hem gezegd, dat hij altijd bij ons een tehuis zou kunnen vinden. En zo kwam hij dan aan. En nu kregen we weer hetzelfde -een bad – schone kleren en toen aan tafel. Ik zie hem daar nog zitten in een pijama van mijn jongste zoon, die een beetje te klein was.

Hij keek eens rond. “He” zei hij, een gedekte tafel -een schoon wit ta fellaken -een stoel -bord -mes – en vork, -Wat een heerlijkheid na deze tijd.

Mag ik voor ik ga eten een gebed doen om voor dit alles te danken. Deze houding maakte een diepe en prettige indruk op me.

Toen ik later zelf drie jaar in een kamp heb gezeten met gemis van alle gezelligheid, comfort en hartelijkheid – heb ik de gedachten en de dankbaarheid van hem nog beter kunnen begrijpen. Dien avond en nacht waren ze rustig bij ons thuis. Jammer, dat de volgende dag de oproep kwam, dat alle militairen zich bij de kazernes in Bandoeng moesten melden. Anders zouden ze als deserteurs worden beschouwd en zonder proces gefusilleerd worden.

Onderduiken, zoals hier in Holland ging niet. Onze jongens met hun Hollandsche gezichten en gestalten, zouden tusschen de Indonesische bevolking direct opgevalen zijn.

Dus gingen zij naar de kazerne van het 1ste Depot. De eerste dagen mochten wij hen tweemaal per dag opzoeken en extra eten brengen. Dat deden wij dan ook. Koo hadden we maar als onze tweede zoon geadopteerd. Vooral mijn man praatte veel met hen. En zo bleek ons, dat Koo zo graag zich meer wilde ontwikkelen. We brachten hen boeken en vooral voor Koo, die daarom vroeg leerboeken over Nederlandsche letterkunde. Ik vertel dit om U te laten zien, hoe vol moed de jongens ondanks alles waren.

Al spoedig werd echter het bezoek en het brengen van eten aan de krijgsgevangenen verboden. Wij hoorden alleen clandestien wat van hen door de mannen die uit het kamp kwamen om te fourageren.

1 Zo'n 300 km hemelsbreed van Bandoeng

Daarna werd begonnen met het afvoeren van de mannen naar Tjimaki¹ en naar Tjilatjap aan de Zuidkust van Java. Juist hadden we van een oudere vriend van ons gehoord, dat hij en ook Rienk en Koo nog niet weg moesten, of plotseling hoorden we niets meer en bleek, dat de mannen van het 1ste Depot toch ook weg waren. Wij dachten naar Tjimaki, maar het bleek later naar Tjilatjap.

Toen mijn man begin Augustus 1942 overleed, kon ik absoluut geen contact met mijn zoon krijgen. Uit Tjilatjap kwamen eerst ook zelfs clan destien geen berichten. In Oct hoorde mijn zoon van diezelfde oudere vriend van ons, waarover ik hiervoor reeds schreef, dat zijn vader overleden was. Deze Mijnheer had dit gehoord uit een clandestien briefje van zijn dochtertje. In dien tijd kwamen er eindelijk weer kleine briefjes door, die op allerlei wijzen naar buiten en binnen werden gesmokkeld. Zo kreeg ik Nov '42 een klein briefje van mijn jongen waaruit bleek, dat hij de tijding had gekregen. En hij schreef er bij, dat hij in deze dagen zooveel steun had aan Koo, die hem hielp om deze klap te verwerken. Koo kreeg daardoor een extra plaatsje in mijn hart.

Uit de berichten, die ik later van die oudere vriend kreeg, hoorde ik dat ze het een poos heel moeilijk hadden gehad door de slechte en hardhandige leiding van hun Japansche commandant, die ze dan ook de vriendelijke bij naam van "Alva" hadden gegeven.

Tijden hoorden we toen niets meer, tot eindelijk een gesmokkeld briefje van die ouder vriend, de Heer Engelblik, me mededeelde, dat begin Januari 1943 alle gezonde en sterke jongens waren weggezonden. Waarheen wisten ze niet. Dit bleek achteraf Thailand te zijn. Rienk en Koo waren daar ook bij.

Twee jaar lang hoorden we niets, tot eindelijk October 1944 een gedrukte briefkaart uit Kamp 2 Thailand kwam, waaruit ik dus op kon maken, dat hij daar had gezeten. De 2de briefkaart ontving ik Mei 1945 en die was ook uit kamp 2 Thailand gedateerd Mei 1944.

Na de capitulatie van Japan in Aug. 1945 verkeerde ik maanden lang in dezelfde positie als U. Het Roode Kruis kon mij alleen bevestigen, dat Rienk en ook Koo, waarnaar ik meteen geïnformeerd had, in dat kamp in Thailand hadden gezeten. Maar verder kwamen hun beide namen op geen enkele lijst voor.

Eindelijk ontving ik eind Januari 1946 een brief van een jongeman, die gelijk met Rienk in Thailand had gezeten en van hem kreeg ik het droevige bericht, waarvan ik enkele dagen er na van het Roode Kruis de bevestiging kreeg.

Later sprak ik in Bandoeng nog een dokter, die tot de enkele geredden behoorde. En einde 1946 sprak ik hier in Holland die jongen, die mij de brief had geschreven. De dokter kon mij niets persoonlijks over Rienk noch

1 Vermoedelijk Tjimahi.

over Koo mededeelen. De jongeman was tot vlak voor het ongeluk steeds bij Rien geweest. Hij wist echter jammer genoeg niets aparts over Koo te vertellen.

Uit hun verhalen heb ik het volgende op kunnen maken.

In Januari 1943 waren zij een van de eerste groepen, die van Java naar Thailand verscheept werden. Zij hebben daar moeten werken aan de beruchte spoorlijn. Zoals u waarschijnlijk wel uit alle berichten hierover hebt gelezen, was het werk zwaar. Mijn zoon was een poos ziek, maar heeft toen een poos kunnen werken aan groentetuinen. Eind April werden de gezonde jongens bij elkaar gehaald en werd een transport samengesteld voor Singapore. Het bestond uit 1289 Engelsen en Hollanders. (Ongeveer 1050 Engelsen en ruim 200 Hollanders).

Daaronder hoorden ook Rien en Koo. Ze waren toen allen gezond. 8 Mei 1944¹ vertrokken ze per trein naar Singapore uit het kamp Chungkei (Thailand), waar het transport 13 Mei arriveerde. Daar kregen ze 14 dagen rust. Een schoolvriend van mijn zoon ontmoette hem daar en vertelde, dat hij en ook de andere jongens er goed uitzagen en dat ze ondanks alles vol moed waren.

27 Mei 1944 werden ze ingescheept op een Japans schip (naar zij meenden de "Fuku Maru") een vrachtschip van ongeveer 5000 ton, geladen met bauxiet en erts. Na ongeveer 64 dagen werd de vroegere Britse oliehaven Miri bereikt, waar ongeveer 8 dagen gewacht moest worden wegens een machinedefect, zoals de Jappen zeiden. Daarna voeren ze af naar Manilla, wat werd bereikt op 21 Juni 1944.

In deze haven heeft het schip gelegen t/m 19 Sept '44 met uitzondering van enkele korte tussenpozen, variërende van 2 tot 4 dagen, waarop het de baai verliet om dekking te zoeken tegen Amerikaanse vliegtuigen tussen de eilandjes gelegen langs de Zuidkust van de Manillabaai.

De gevangenen mochten niet van boord en het eten was slecht. Vele gevallen van beri-beri kwamen voor. Volgens een rapport van een van de geredden overleden er in die tijd 4 Hollanders en 92 Engelsen. Op 20-9-44 vertrok het schip in convooi van ongeveer 25 schepen begeleid door meer dere torpedobootjagers en corvetten uit Manilla. 21 Sept 1944 's morgens tien uur werd het gehele convooi ter hoogte van San Narciso bij Subic-baai gebombardeerd door ongeveer 75 Am Navij duikbommenwerpers, welke zeer waarschijnlijk deel uitmaakten van een vlucht van ongeveer 450 vliegtuigen, die op dien dag Luzon zuiverden van Japanse lucht- zee en landeed heden in voorbereiding van de inval op Leijte, welke 12 Oct plaats vond. Het vliegveld Idak, ongeveer 30 Km Noord van de Subic-baai werd dien dag, zoals ze later van Philippino's hoorden volkomen vernield. Het bom bardement, hetwelk begon om 10:05 v.m. was zo afdoende dat toen het om 10:30 eindigde er slechts een hele en 1 zwaar getroffen torpedobootjager

1 De meeste data komen niet overeen met elders gevonden data, zie ook pagina 42.

over was. De “Fuku Maru”, die 2 near-misses en 2 voltreffers kreeg, brak doormidden en zonk binnen enige minuten. Slechts een groep van ongeveer 30 Hollanders en 50 Engelschen bereikten na 5 tot 7 uren zwemmen de kust en werden later weer naar Manilla gebracht, waar nog 2 man overleden aan bekomen verwondingen. Daar maakten zij zoo goed als zij konden een lijst op van de verdronken kameraden. Op die lijst kwamen de namen voor van mijn Rienk en uw Koo. Ik heb aan de dokter (F. Versnel) nog gevraagd of hij mij naar volle waarheid kon zeggen of er misschien nog een kleine kans bestond dat sommige jongens nog op een andere wijze gered zouden zijn. Daarop moest hij mij antwoorden, dat dit niet mogelijk was. Het schip zonk zo snel, dat wie niet direct boven is geweest, geen kans meer kreeg en met het schip is ondergegaan. Later hoorde ik, dat mijn jongen op dat moment zwaar beri-beri had en bijna niet kon lopen, dus voor hem was snel naar boven gaan uitgesloten.

Voor de geredden betekende dit helemaal niet het eind van hun lijden. Zij werden met een ander schip weer afgevoerd van Manilla en op weg naar Formosa voor de tweede maal getorpedeerd. Toch kwamen ze uiteindelijk op Hongkong- daarna Formosa en toen Japan aan. De reis was verschrikkelijk. In Japan hebben ze in het Noorden in de mijnen moeten werken. Die jongeman, die ik dan eind 1946 sprak vertelde me, dat dat helemaal een “hel” was geweest.

En zo moeten wij misschien nog blij zijn, dat onze beide jongens dit tenminste nog is gespaard gebleven. In Japan zijn er nog enkelen gestorven, zodat er van dit transport maar zeer weinig overlevenden zijn.

Het schijnt, dat de Japanners toen langzamerhand begonnen in te zien dat verschepingen van Thailand naar Japan niet meer mogelijk waren, en dat heeft gemaakt, dat vele krijgsgevangenen niet na de jaren aan de spoorweg ook nog een reis en het ontzettend harde werken en de ontbering in de kampen en in de mijnen in Japan heeft behoeven mee te maken. Dat zou voor nog meerderen hun dood beteekend hebben.

Misschien hebben het verloren gaan van de levens van onze jongens en hun kameraden het leven van heel veel andere mannen op deze wijze gered.

En zo is ongeveer het droevige verhaal van deze reis, zoals ik dat uit de mond van de enkele overlevenden, die ik heb gesproken gehoord heb.

Het viel hen moeilijk om er over te praten. Al vertellende maakten ze alles weer mee en verloren ze als het ware opnieuw hun kameraden, die voor hen juist in deze moeilijke tijden echte vrienden waren geworden.

Maar tijpisch was, zoals ze altijd weer lieten uitkomen, dat de moed nooit verloren werd. Hoe ze elkaar bij stonden als er een het wat erg te kwaad kreeg. Er heerste een vriendschap en kameraadschap, zoals allen in tijden van leed en ellende van grote moeilijkheden mogelijk is.

En zo wil ik aan onze beide jongens blijven denken. Ik zou moeten zeggen “mannen” - want dat waren ze geworden door het leven. Vol moed en Vertrouwen- en dus innerlijk niet geknakt door de Japanse overheersing.

Ik weet uit mijn eigen tijd, dat ik in een Japans kamp op Java zat, hoe ze er naar streefden ons innerlijk te knakken. Maar zelfs bij de vrouwen en kinderen lukte dat niet. En ik ben blij dat het ook bij onze jongens zo was.

Nog vaak zullen onze gedachten naar hen teruggaan in het bijzonder op bepaalde dagen, zoals u straks op 12 Mrt.

Moge de Grote Baas ons helpen dit te aanvaarden, wat op onze schou ders is gelegd, ook al kunnen wij het niet begrijpen.

Mogen wij alleen in opstand komen als de mensheid, ondanks alle har de lessen, in de toekomst toch weer door ons groot egoïsme aan oorlog gaat denken.

Moge al deze jonge levens toch niet voor niets geofferd zijn.

Met hartelijke groeten en mijn beste wensen voor U

Uw N. Huijsse¹ van der Veen.

1 Vermoedelijk moet het toch Huysse zijn. Mijn indruk is dat haar typemachine geen y had.

Artikel van 16 augustus 1947

Uit “Onze Banier”¹

Uit een dagboek

Op 1 Juni 1944 werden we gekeurd voor Japan. Een grote groep van 200 Hollanders en 1050 Engelsen.

't Was een oude vrachtboot, waarop we 27 Juni d.a.v. werden ingescheept, tegelijk met een lading bauxiet, aluminium en erts. In drie rijen lagen we naast elkaar, boven en beneden, terwijl ook bij de twee trappen alles vol lag.

Nog diezelfde dag vertrok de boot uit de haven, maar nauwelijks buitengaats gingen we al weer voor anker: 7 dagen lang. 's Nachts vooral was het erg warm met zoveel mensen. Lang uit liggen konden we niet; we zaten maar wat met opgetrokken knieën en trachten ons af en toe een andere houding te geven.

Eindelijk voeren we. Als we overdag op het dek mochten, wisten we ons nog niet te bergen voor de hitte. We gingen vaak maar gauw weer naar binnen en probeerden ons wat koelte toe te wuiven met een carton. Eten deden we bijna niet; we hadden eigenlijk alleen maar dorst en dan was de thee, die de Jappen ons gaven ook nog niet zoet, maar zout. Wat waren we blij als we, tijdens een regenbui, aan dek wat water konden opvangen!

Door de warmte raakten we al gauw onder de uitslag: “rode hond” en “apepokken”. De lijdens moesten van de dokter boven aan 't dek liggen, overdag in de brandende zon; later werd het “hospitaal” met een zeil overdekt.

Nadat we Singapore ²aangedaan hadden, werden we geëscorteerd door een paar torpedojagers, want we voeren toen in een convooi van 12 schepen.

De W.C.'s aan boord waren een paar grote, open kisten; uit 't midden van de bodem was een plank weggenomen. Ze hingen aan touwen buiten boord van het schip. Als je d'r ingeklommen was, ging je op je hurken zitten en dan plofte, wat je kwijt wou in zee.

Dag in dag uit ging dat leven zo. Van geallieerde vliegtuigen of oorlogsschepen was niets te bespeuren. Er kwamen langzamerhand meer en ernstiger zieken. Velen kregen dikke benen van de beri-beri, anderen hadden dysenterie en scheurbuik. Een paar begonnen te malen. Een Engelsman stapte aan de verkeerde kant uit de kist en plofte in zee; hij bleek krankzinnig te zijn.

De eerste stierf; de tweede en derde; spoedig meer. De eersten werden in een kist gelegd en in een bootje aan wal gebracht; later al niet meer; ze

1 Er waren in die tijd zeker twee christelijke bladen met deze naam.

2 Daar was het schip vertrokken, waarschijnlijk wordt hier Miri bedoeld.

werden in lege rijstzakken gestopt, een halve zak bauxiet werd er opgebonden en zo werden ze over boord gezet.

Soms lukte 't mij een ogenblik ongestoord in een bijbeltje te lezen van een van mijn makkers. "Verblijdt u in de hoop, zijt geduldig in de verdrukkingen"; wat spraken zulke teksten dan tot je.

We kwamen langzamerhand op een gevaarlijk traject. Allemaal moesten we thans in het ruim; alleen de koks en een paar anderen mochten boven aan dek blijven. We praatten er over, wat te doen als er wat gebeurt. Zo gauw mogelijk naar boven, springen en dan in schuin achterwaartse richting zwemmen, anders word je meegezogen door het schip.

't Was 21 September. Kwart voor elf. Juist hadden we ons soepje naar binnen gewerkt, toen er een groep geallieerde vliegtuigen boven de schepen verscheen. Onmiddellijk begonnen ze te mitrilleren en al gauw vielen ook een paar bommen. We grepen direct naar onze zwemvesten. Doodsbenauwd drukten de meesten zich tegen de wand aan. Boem! Een voltreffer? Water vermengd met bauxiet spoot het ruim binnen. Bijna iedereen bleef liggen. Gesproken werd er niet. Ieder was van z'n eigen gedachten vervuld. Door een vreemde ingeving gedreven ging ik op de trap toe, waarlangs nog enkele meer naar boven klimmen. Toen ik aan dek was, had het mitrilleren opgehouden. Ik zag tientallen mannen in 't water spartelen en toen ik bij de reling kwam, merkte ik, dat het water nog slechts een meter beneden het dek stond. Het schip was zinkende.

Ik sprong, zonder me te bedenken, over boord. Een 15 à 20 meter had ik misschien gezwommen toen ik een vlot bereikte, waar reeds enkele Hollanders aanhingen. Ik keek om me heen.... ons schip was in de diepte verdwenen.... en dat met nog zoveel mensen er in!

Toen de vliegtuigen nagenoeg het hele convooi tot zinken hadden gebracht, verdwenen ze. En zo zaten wij dan, met vier man, op ons vlot. Over al balken, planken en kisten op het water. Er zwommen ratten en kakkerlakken rond en een paar varkens. Verscheidene dode Engelsen dreven er en nog hier en daar drenkelingen, die het hoofd boven water poogden te houden.

De torpedojagers, die ons hadden begeleid en niet in de grond geboord waren, kwamen thans de drenkelingen oppikken. Eerst de Jappen, later ook nog een paar Engelsen en Hollanders. Dan verdwenen ze.

Wij bleven op ons vlot achter. Wat moesten we? We trachtten met een paar plankjes naar de kust te roeien, waarvan we misschien een drie Km verwijderd waren. Het vlot dreigde het te begeven. Tenslotte hadden we al len nog maar een balk, half onder water.

Eindelijk kwamen een paar Japanse vissersbootjes die ons opnamen. Er werden nog enkelen opgepikt.

200 Meter van de kust verschenen plotseling nog eens weer vliegtuigen en begonnen te mitrilleren. Zagen ze dan niet, dat er ook blanken bij waren?

Zaterdagmiddag 23 September voeren we de baai van Manilla binnen. Even later hadden we weer vast grond onder de voeten.

Op de pier werd appel gehouden. 211 Man! Dit aantal was dan door de vissersschuiten opgepikt. Door de torpedojagers werden nog enkelen gered. Alles met mekaar nog geen 300 overlevenden van de 1250 man, die aan boord waren gegaan.

Hoe kwam het, dat ik het ruim net op tijd verliet en naar boven, aan dek kwam op het juiste moment? Ik weet het niet. 't Was of ik bij de hand werd genomen en naar boven werd geleid.

Wonderlijk! God had mij gered!

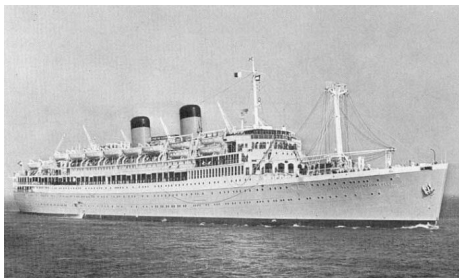
Achtergronden

Datums

<i>Datum</i>	<i>Plaats</i>
Ma 08-01-40	Aalsmeer, kazerne
Ma 29-01-40	Haarlem, St. Elizabeth Gasthuis
Do 21-03-40	Aangekomen in Genua
Za 23-03-40	Vertrokken uit Genua
Di 26-03-40	Bij Kreta a/b m.s. Joh. v Oldenbarnevelt
Wo 27-03-40	Bij Port Said
Za 06-04-40	Aankomt op Colombo
Di 09-04-40	Sabang
Wo 10-04-40	Belawan Doeli op Sumatra
Za 13-04-40	Op Java, Tandjong Priok aangekomen
<i>Do 10-05-40</i>	<i>Duitsland valt Nederland binnen</i>
<i>Za 11-01-42</i>	<i>Japanse inval in Indië</i>
<i>Do 27-02-42</i>	<i>Slag in de Java zee</i>
<i>Za 08-03-42</i>	<i>Java capituleert (heel Indië bezet)</i>
<i>Ma 10-03-42</i>	<i>Japanners arriveren in Bandoeng</i>
Zomer 42	Tjilatjap aan de Zuidkust van Java
Januari 43	Naar Thailand
Ma 04-07-44	Vertrokken uit Singapore
Vr 08-07-44	Aankomst in Miri
Di 19-07-44	Aankomst in Manilla
Di 20-09-44	Vertrek uit Manilla
Wo 21-09-44	Gebombardeerd en overleden in de baai van Manilla
<i>Za 05-05-45</i>	<i>Nederland bevrijd</i>
<i>Ma 06-08-45</i>	<i>Atoombom op Hiroshima</i>
<i>Do 09-08-45</i>	<i>Atoombom op Nagasaki</i>
<i>Wo 15-08-45</i>	<i>Keizer Hirohito geeft bevel tot algehele capitulatie</i>

Johan van Oldenbarnevelt

Bouwjaar: 1928-1930
Lengte: 176,62 m
Breedte: 22,70 m
Hoogte: 11,98 m
Bruto register ton 19.040

De Johan van Oldenbarnevelt is gebruikt als passagiersschip, emigrantenschip, troepentransportschip en cruiseschip. Het aantal passagiers en bemanningsleden zal per vaart anders geweest zijn, maar 1000 mensen pasten er zeker op.

De passagierslijst [vader] van de reis vanaf Genua op 23 maart 1940 vermeldt 8 à 900 passagiers. De lijst vermeldt ook veel families, het was dus niet een reis die alleen voor militairen bedoeld was.

ders, mevr. G. W. B. Doods, mevr. D. E van Doorn en kind Jan. L. G. Dormaar, mevr. L. Dorré, mevr. A. A. Douma, B. C. D. Drejer, J. Droogers, fam F. van Drunen, mevr. J. M. C. Drijver, H. F. Duyker, fam. C. Duyts, eerw. zuster Johanna van Duynhoven

Detail pasagierslijst, Het Vaderland, 28-3-1940

29 december 1963 is het schip uitgebrand en gezonken, 250 mijl ten westen van Gibraltar.

Kamp Tjilatjap

Het kamp was oorspronkelijk een KNIL kampement dat half afgebouwd was. Het kamp ligt op Java, zie kaart op pagina 52.

Henk Gideonse [gide] schrijft in zijn boek dat er een commandant was die direct al Alva werd genoemd. Deze man was bijzonder wreed. Het begon al bij aankomst, de administratie moest lijsten van alle gevangen maken. Dit schoot niet op, dus moesten alle gevangenen in de houding blijven staan tot de lijsten af waren: anderhalve dag.

In het begin moest er 's morgens geëxcercerd worden en 's middags gewerkt. Dat werken hield in de er schoongemaakt werd. Er moest hard worden gewerkt, dus werd er bijna gevochten om stukjes vuil. De gevangen hebben ook betonvloeren gemaakt voor de barakken.

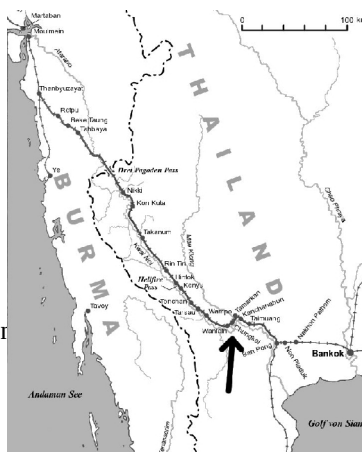
Later werd Alva vervangen door een minder wrede Japanner. Deze man liet een stuk land naast het kamp bewerken.

Voor Gideonse in Tjilatjap zat, zat hij ergens in Bandoeng in een kamp. Dat was min of meer een open kamp. De gevangenen konden vrij makkelijk naar buiten, tot op een dag drie terugkerende gevangenen met bajonetten gedood werden door de Japanners. Dit zou hetzelfde kamp kunnen zijn dat door mevrouw Huysse genoemd is.

Kamp Chungkai

Het kamp Chungkai lag in Siam, het huidige Thailand. In dit kamp zaten krijgsgevangenen die ingezet werden voor de Birma spoorweg. Ko zal onge twijfeld meegewerkt hebben aan de aan leg daarvan. Jack Symon [symon] be schrijft de aankomst na een vreselijke vijfdaagse treinreis in Chungkai:

“Nu begon de ellende echt. De Jap pen gaven ons gereedschap e.d. om ons een weg door de jungle te hak ken en na ongeveer drie uur kwamen we bij een open plek in de jungle, gedeeltelijk bebouwd met hutten. Deze hutten waren gebouwd van bamboe en attapp, er waren geen spijkers gebruikt, alles was bij elkaar gebonden met een soort sterk gras. Dit kamp kreeg de naam Chungkai, en metertijd zou het bekend worden als het basiskamp van de beruchte 'spoorlijn van de dood'. Onze eerste taak was om een paar van deze hutten af te maken zodat we een verblijf om in te wonen hadden. Je kan je niet voorstellen wat voor ontberingen we leden, na een weg door de jungle te hakken, was er absoluut niets te eten of te drinken en dat in een verschrikkelijke hitte”

Kaart uit Wikipedia

Op het kaartje is Chungkai te vinden op 100 km ten westen van Bangkok, bij het pijltje. Het kamp lag bij de River Kwai.

De Birma spoorweg was van groot strategisch belang voor de Japanners, zij wilden hier het achterland mee bevoorraden. De lengte van de spoorweg was 415 km. Er werkten bijna 69.000 krijgsgevangenen aan, waarvan 18.000 Nederlanders. Er werkten ook zo'n 200.000 Aziatische dwangarbeiders, daarvan is ongeveer de helft overleden. [melis]

Hofuku Maru

Bouwjaar: tussen 1917 en 1920
Lengte: ca. 117 m
Bruto register ton 5.870

Het schip waarop Ko op zat, lijkt verschillende namen te hebben. Volgens de Nederlandse papieren heette het schip Fuji Maru. Volgens de website van West Point [westp] is dit schip bekend onder de namen: Fuji Maru, Fuku Maru of Toyofuku Maru. De echte naam is Hofuku Maru. Het is waarschijnlijk (ook weer volgens West-Point) op 4 juli vertrokken uit Singapore om op 19 juli aan te komen in Manilla. 20 september is het vertrokken met bestemming Japan, maar de volgende morgen is het hele konvooi waarin het schip voer gebombardeerd door de Amerikanen. Om ongeveer 10:30 in de ochtend is de Hofuku Maru gezonken. Op het schip zaten 1287 krijgsgevangenen, 242 overleefden de ramp.

Het is niet bekend hoeveel Japanners de ramp overleefd hebben, maar volgens de Japanse ambassade zijn er 11 Japanse zeelieden omgekomen. Zij maken ook melding van 144 Japanners die omgekomen zijn toen zij van de Filipijnen op weg waren naar Japan waren.

Het schip is waarschijnlijk gezonken op N 15° 1' E 120° 2'.

Hofuku Maru bij Beira in 1938 ©National Maritime Museum

Er waren tientallen schepen waar de Japanners krijgsgevangenen op vervoerden, de omstandigheden op die schepen waren erbarmelijk. Deze schepen werden “Hellships” genoemd. De krijgsgevangenen kregen weinig en slecht te eten, ziektes werden niet behandeld.

De Amerikanen hebben talloze Japanse schepen vernietigd, later werd bekend dat er hierdoor erg veel krijgsgevangenen gedood werden.

Hoe Ko het ervaren heeft is natuurlijk niet te achterhalen, maar Jack Symon [symon] heeft een boek over zijn ervaringen als Brits militair geschreven. Het deel over de Hofuku Maru heb ik hier overgenomen.

“We moesten naar de havens van Singapore marcheren, we werden aan boord van een vrachtschip genaamd Hofuku Maru gebracht. Wat een toebereiding. Het ruim had twee verdiepingen en kruipen om bij je slaapplek te komen. Er kwamen allerlei gedachten in ons op, na de geruchten die we in Chungkai hoorden over Amerikaanse onderzeeers, vliegtuigen e.d. Als er iets zou gebeuren dan zou voor ons al te laat het doek vallen. De eerste maaltijd kwam en in plaats van rijst was er tarwe, dit was een flinke verandering en het verteerde prima.

Toen begonnen we te bewegen, 'Hallo, we zijn weer onderweg,' alweer de gebeden, nooit een saai moment. De enige manier om ons zelf te ontlasten, was in een kist die vastgebonden was aan de zijkant van het schip. Je moest daar zo goed en kwaad als het ging in hurken, er was geen enkele kans om wat papier te vinden. Als je wat in de zee gooide, moest je goed kunnen mikken. Sommigen konden beter mikken dan anderen, dat kan ik je verzekeren. Zo'n kist redde eens mijn leven, maar dat is een ander deel van het verhaal zoals ik later zal onthullen.

We voeren, we mochten op het dek komen om onze rantsoenen op te halen. Terwijl ik goed rond keek, ontdekte ik dat we deel waren van een konvooi van ongeveer eenentwintig schepen met een Japans escorte van marine schepen. Ze moeten een aanval van de Amerikanen verwacht hebben, zoals we al dachten want we bleven bij de kust en we kregen Borneo in zicht. Daar ging er iets mis. Ik zei al dat het een oude toebereiding was, nu was de ketel gesprongen. 'Wat nu?' werd er geroepen.

We werden achtergelaten terwijl de rest van het konvooi doorvoerde. We lagen daar een week of vier, wachtend op de reparatie. In die tijd voerde onze dokter aan boord, iemand uit Wales, een operatie uit bij een van onze soldaten, er was van binnen iets mis met hem. Dit gebeurde bij kaarslicht in het ruim en wij keken allemaal toe. Wat een ervaring was dat, om een man z'n hele buik daar open te zien liggen. Gelukkig genas hij en de dokter kreeg alle eer die hij verdiende, helaas stierf de dokter zelf op het schip.

We wachtten dus op reparatie. Ondertussen voerde de plaatselijke bevolking van Borneo in kleine bootjes langs en voorzagen ons van fruit,

bananen e.d. Dit kwam omdat onze voorraad tarwe uitgeput raakte. Toen opeens, startten de machines van het schip en we konden weer varen. We moesten op een ander konvooi wachten om verder mee te varen. Na een aantal dagen kwam een konvooi langs waar we ons bij aansloten, tenslotte waren we weer op weg, maar niet erg lang. De Japanse bewakers kregen de opdracht om de schalmatten vast te timmeren. Ze begonnen dit te doen terwijl een andere Schot die het dichtst bij de uitgang stond met mij de opdracht kregen om te helpen met stoken. Met een beetje geluk, betekende dit dat we meer voedsel en water konden krijgen, en het beste van alles, we waren niet vast geschalmd.

De Jap nam ons mee naar een stalen trap en we kregen het bevel om naar de machinekamer te gaan. Beneden ontmoetten we twee leden van de bemanning, zij gaven ons wat sigaretten, een beetje voedsel en reikten ons allebei een schep aan, dus begonnen we met het werk. Dit werd heel erg zwaar want we waren niet in een erg goede conditie, het maakte niet uit, we schepten door.

Hoe dan ook, nadat we ongeveer een uur of twee hadden gevaren, gingen alle lichten in ons deel van het schip uit. De twee Jappen gingen regelrecht op de trappen af, wij hadden geen idee wat er aan de hand was, dus gingen we ze maar achterna. We bereikten het dek, de hel was ontketend, we werden aangevallen door een Amerikaans vliegtuig. We hadden al gevreesd dat iets als dit zou gebeuren toen de schalmatten vast getimmerd werden. Er waren een paar kerels die over het schip renden toen het schip plotseling kapseerde en wij in het water lagen. Ik ging onder en onder door de zuiging, ik draaide m'n hoofd en dacht, 'dit was het', maar toen ik m'n ogen opende zag ik het water oplichten en nog een uitzinnige trap en was ik boven, snakkend naar lucht. Ik keek rond en sommige soldaten hadden al vloten e.d. Ik bereikte een van de vloten, maar die leek al bijna vol, dus bleef ik er maar naast hangen.”

Jack Symon vond een van de “toilet kisten” waar hij op kon blijven drijven, werd gered, kwam weer op een schip terecht dat ook weer gebombardeerd werd. Hij werd naar Japan getransporteerd en werd aan het werk gezet in een kolenmijn. Hij heeft de Rode Kruis pakketten pas na de Japanse capitulatie gekregen.

Kaarten

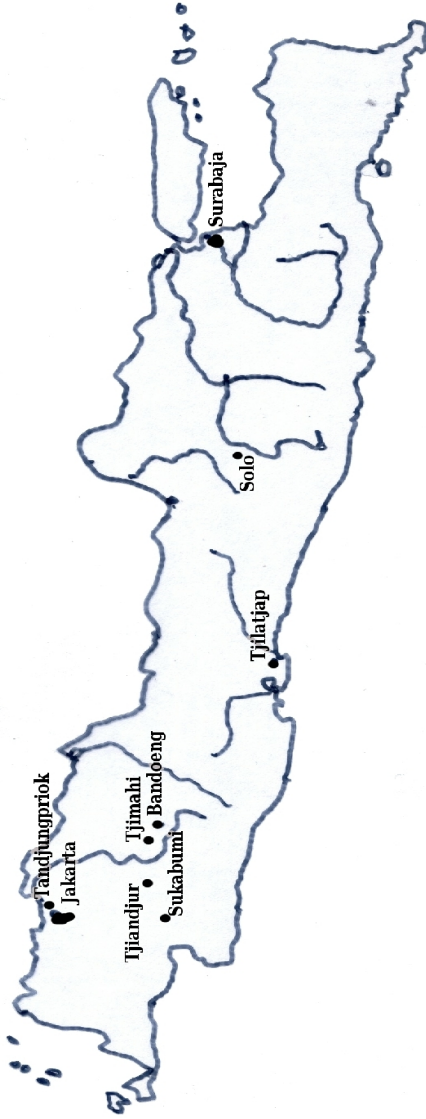
Europa

Wereld

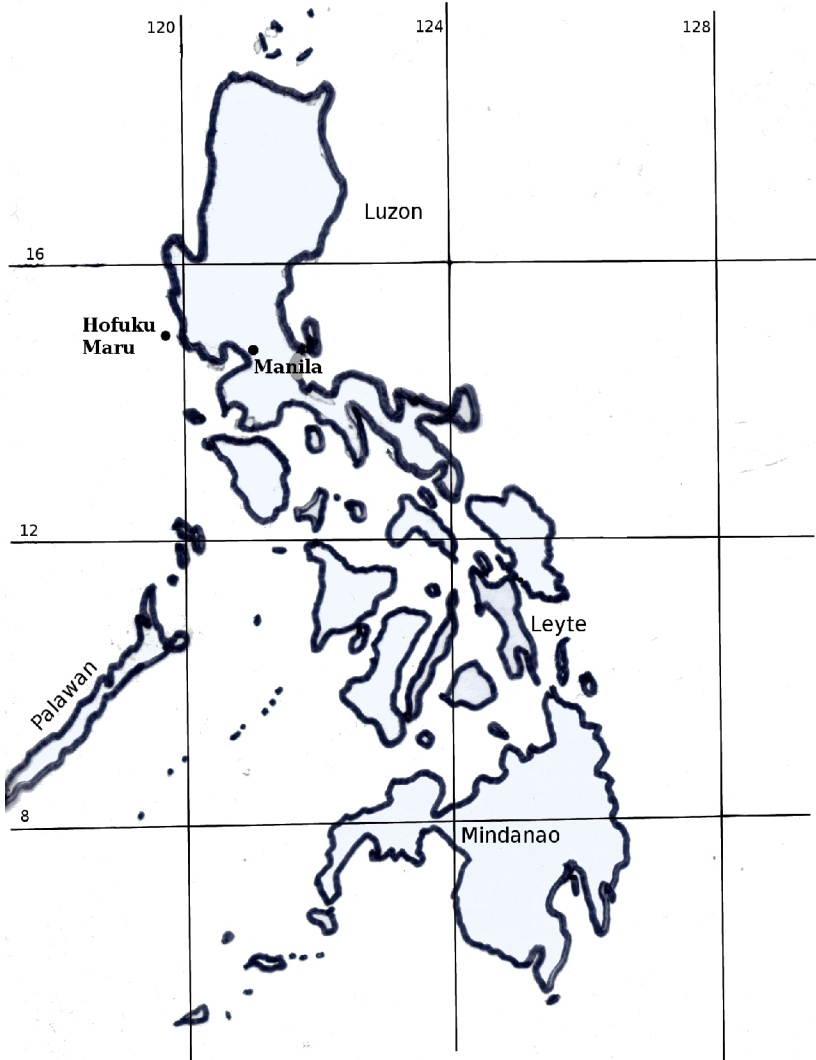
Java

Zuid Oost Azië

Filipijnen

Nawoord

Het was boeiend om deze brieven na meer dan een halve eeuw te lezen en over te typen, om maar wat aan te halen: “De wereld is zo klein tegenwoordig, acht dagen vliegen en je bent in Holland.” En: “De post doet er maar 10 dagen over om jullie te bereiken.”

Werkelijk fantastische uitspraken in de tijd waarin je de helpdesk gaat bel len als een mailtje uit de VS na drie minuten nog niet aangekomen is...

Na het overtypen van de brieven werd ik nieuwsgierig of ik meer kon vinden over Ko, het schip waar hij op zat, de kampen en het leven daar. Gelukkig leef ik in het internettijdperk; ik had een enorme bron van informatie tot mijn beschikking, de meeste gegevens die ik vond stemden overeen met andere bronnen. Aanvankelijk kon ik alleen een tekening vinden van een zusterschip van de Hofuku Maru, maar in 2007 bleek er zelfs een foto van het schip te vinden te zijn.

Ik was niet de eerste die informatie over zijn oom zocht, ook ene Jack Kenneth Sutherland, zie [suth], had heel wat gevonden. Ik heb veel van zijn informatie kunnen gebruiken.

Een nieuwe ervaring was het vertalen van een Engelse tekst. Wat aan te vangen met woorden waar ik ook de betekenis van de Nederlandse vertaling niet van kende: weten de lezers wel wat schalmlatten zijn? Ze zoeken het maar op!

Ik heb ook meer bewondering gekregen voor historici, zelfs over het geboortjaar van Ko verschillen de bronnen. Als datum voor het zinken van de Hofuku Maru is meestal 21 september 1944 genoemd, maar 20 september komt ook voor. De verschillende plekken positie waar het schip gezonken zou zijn liggen minimaal 70 km uit elkaar, ik heb maar een positie gekozen die overeenkomst met andere bronnen: vlak bij het dorpje San Narciso. Ook dan blijkt dat in ruim een halve eeuw een revolutie heeft plaatsgevonden: met Google Earth krijg je zo een luchtfoto van het stuk zee waar Ko verdronken is en met een GPS bepaalt iedereen z'n positie tot op een paar meter nauwkeurig. Degenen die het schip hebben laten zinken zullen wel tevreden geweest zijn met een nauwkeurigheid van enkele kilometers.

In [melis] staat een lijst militairen die in Azië op zee zijn omgekomen. De lijst is 112 bladzijden lang, per bladzijde staan ongeveer 54 namen. Ko komt er ook op, iets iets na Karel Doorman.

Nu dit boek af is, realiseer ik mij dat ik echt een oom heb gehad die ik nooit heb gekend. Ik kan me nu een persoon voorstellen achter de foto die bij mijn grootouders in de gang hing.

A handwritten signature in black ink that reads "Jaap Dooijers". The signature is written in a cursive, flowing style.

Mei 2007

Bronnen

Internet

- [suth] Een website van een neef van Jack Kenneth Sutherland waar veel gegevens over de Hofuku Maru te vinden is:
<http://jearnshaw.me.uk/other/Jack%20Kenneth%20Sunderland%20Earnshaw.htm>
- [vader] Vaderland 28-3-1940, editie 2, blad 4. Te vinden op <http://kranen.kb.nl/index.html>
- [westp] Westpoint website.
<http://www.west-point.org/family/japanese-pow/>

Boeken

- [gide] Henk Gideonse, Het vergeten leger in de jungle : Nederlandse krijgsgevangenen in Birma/Siam (1989, Amsterdam : De Bataafsche Leeuw, ISBN 90-6707-222-2)
- [melis] Ed Melis en Wil v. Wamel [samengest. door en voor de uitsluitende verantwoordelijkheid van] Nederlandse zeemansgraven W.O. II (1988, Nijmegen : Stichting Herdenking Junyo Maru-Sumatra)
- [symon] Jack Symon, Hell in Five, (op internet: http://www.far-eastern-heroes.org.uk/Hell_in_Five/index.htm).
- [sesam] H.A. Jacobsen en H. Dollinger, m.m.v. Mr. G.B.J. Hiltermann, Geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog (1964, Sesam reeks, Bosch & Keuning BV, Baarn)